

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی
دانشگاه علامه طباطبائی

تجزیه و تحلیل فعل در زبان فارسی و عربی

استاد راهنما: د. رضامراد صحرائی
استاد مشاور: د. بیژن کرمی

پژوهشگر: عنود جمعه
تابستان ۱۳۸۹

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات و روش‌شناسی
۱-۱	کلیات..... ۱
۱-۱-۱	مقدمه..... ۲
۱-۱-۲	بیان مسأله..... ۳
۱-۱-۳	سؤالات پایان‌نامه..... ۳
۱-۱-۴	فرضیه‌های پایان‌نامه..... ۳
۱-۱-۵	اهداف پایان‌نامه..... ۳
۱-۱-۶	روش تحقیق..... ۴
۱-۱-۷	تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی..... ۴
۱-۱-۸	واژه‌های کلیدی..... ۵
۱-۱-۹	محدودیت‌های پایان‌نامه..... ۵
۲-۱	روش‌شناسی..... ۵
۲-۱-۱	نمونه و روش نمونه‌گیری..... ۵
۲-۱-۲	ابزار اندازه‌گیری و نحوه اجرا..... ۶
۲-۱-۳	روش تحلیل داده‌ها..... ۷
۲-۱-۴	طرح پژوهش..... ۷

فصل دوم: پیشینه مطالعات

۱-۲	مقدمه..... ۹
-----	--------------

- ۲-۲ پیشینه مطالعاتی که براساس فرضیه‌های تجزیه و تحلیل مقابله‌ای و بررسی خطا
بررسی شده است ۹
- ۳-۲ پیشینه مطالعاتی که به طور کلی درباره ساختمان فعل زبان فارسی با عربی بوده
است ۱۲
- ۴-۲ پیشینه مطالعات آموزشی ۱۴

فصل سوم: مبانی نظری

- ۱-۳ مقدمه ۱۶
- ۲-۳ فرضیه‌ی تجزیه و تحلیل مقابله‌ای ۱۶
- ۱-۲-۳ تحلیل مقابله‌ای یعنی چه؟ ۱۶
- ۲-۲-۳ نمونه‌های مختلف فرضیه‌ی تحلیل مقابله‌ای ۱۷
- ۳-۲-۳ ایرادها و محدودیتهای تحلیل مقابله‌ای ۲۲
- ۴-۲-۳ بررسی خطاها ۲۲
- ۵-۲-۳ اهداف تحلیل خطاها و حوزه‌های عمل آنها ۲۳
- ۶-۲-۳ خطاها «در تحلیل خطاها» ۲۴
- ۷-۲-۳ منابع خطاها ۲۵
- ۸-۲-۳ روش طبقه‌بندی خطاها ۳۱
- ۳-۳ تجزیه و تحلیل فعل در زبان فارسی و عربی ۳۲
- ۱-۳-۳ جمله در زبان فارسی و عربی ۳۲
- ۲-۳-۳ ساخت فعل در زبان عربی و فارسی ۳۹
- ۳-۳-۳ انواع فعل در زبان عربی و فارسی ۴۲
- ۴-۳-۳ ویژگیهای اصلی فعل در زبان عربی و فارسی ۵۱

۸۴	۵-۳-۳	فعل مجهول و معلوم در زبان عربی و فارسی
۸۶	۶-۳-۳	افعال کمکی در زبان فارسی و عربی
۸۸	۷-۳-۳	افعال وجهی در زبان عربی و فارسی
۹۰	۸-۳-۳	افعال ربطی در زبان عربی و فارسی

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۹۵	۱-۴	مقدمه
۹۵	۲-۴	بررسی داده‌ها
۹۵	۱-۲-۴	سؤالیهای آزمون
۹۹	۲-۲-۴	متغیرهای آزمون
۱۰۱	۳-۲-۴	پیش‌بینی منابع خطاهای زبان‌آموزان
۱۲۲	۴-۲-۴	تجزیه و تحلیل نتایج سؤالیهای اصلی آزمون
۱۲۶	۵-۲-۴	تجزیه و تحلیل نتایج آزمون پشتوانه (املا)

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

۱۳۱	۱-۵	مقدمه
۱۳۲	۲-۵	خلاصه یافته‌های پژوهش و ارزیابی فرضیه‌ها
۱۳۵	۳-۵	کاربردهای تحقیق
۱۳۶	۴-۵	پژوهشهای آینده
۱۳۷		فهرست منابع
۱۴۲		واژه نامه

فصل اوّل

کلیّات و روش شناسی

۱-۱- مقدمه

میزان یادگیری زبان فارسی همکلاسی‌های چینی و کره‌ای/اینجانب نگارنده در شهر قزوین نسبت به وی کمتر بوده، دلیل خاص و قابل ذکر این است که وجود اشتراکات در زبان فارسی و عربی موجب تسریع آموزش در زبان فارسی شده است؛ ولی با این وجود، مشکلات بسیاری در آموزش دستور زبان فارسی به خصوص در زمینه‌ی فعل بر او حاصل شده‌است، که برخی از آنها به شرح ذیل است:

- تفاوت موجود در ترتیب جمله در زبان فارسی و زبان عربی.

- تفاوت موجود در ساخت فعل ماضی، مضارع و آینده در زبان عربی و زبان فارسی.

- در دستور زبان عربی افعال متشکل از سه نوع فعل (ماضی، حال و آینده) می‌باشد، حال آنکه در دستور زبان فارسی با انواع گوناگونی از افعال ماضی (ساده، نقلی، استمراری، بعید، ابعاد، التزامی و ناتمام...)، مضارع^۱ (اخباری، التزامی و ناتمام) و آینده، مواجه می‌شویم.

البته به این معنا نیست که زبان عربی فقط انواع زمان‌های فعل (ماضی، مضارع، آینده) تشکیل نشده است و به همین دلیل در کاربرد فعل‌ها در جملات احیاناً اشتباه می‌کردم و مثلاً فعل ماضی ساده، مضارع ساده را به کار می‌بردم.

هنگامی که تصمیم گرفتم که در شهر تهران اقامت نمایم و بیتوته کنم و بالاجبار با فارسی‌زبانان در ارتباط کلامی باشم به تدریج تشابه و شباهت و برابری بین فعل ماضی و مضارع در زبان فارسی با

۱- اخیراً نحویان عرب انواع فعل ماضی و مضارع را در زبان عربی مورد بحث قرار داده‌اند، رک به سایت www.bitong.net منتديات بيتنا «الزمن في اللغة العربية».

یک یا چند فعل در زبان عربی وجود داشت، پی‌بردم، بنابراین نگارنده این رساله مشتاق شد تا به بررسی فعل در زبان فارسی و عربی پرداخته، تا نقاط مشترک و تفاوت بین آنها را کشف کند.

۲-۱ بیان مسأله:

یکی از مسائل مهم در آموزش زبان دوم / خارجی، بحث وجوه افتراق و اشتراک میان زبان اول (مبدأ) و زبان دوم / خارجی (هدف)، (یعنی زبانی که در حال یادگیری آن هستیم) است. اینکه وجوه اشتراک باعث تسهیل و تسریع یادگیری زبان دوم / خارجی می‌شود و وجوه افتراق نیز باعث تأخیر یادگیری می‌شود، امری پذیر نیست در نزد متخصصان زبان آموزی تلقی شود. بنابراین در این رساله تلاش خواهد شد به کمک تجزیه و تحلیل مقابله‌ای وجوه اشتراک و تفاوت ساختمان فعل در دو زبان فارسی و عربی بررسی شود. آنگاه به کمک راهبرد تدریس آگاهانه وجوه اشتراک و تفاوت سعی خواهد شد سپس میزان اثر بخشی این راهبرد در بهبود فرایند یادگیری ارزیابی می‌گردد.

۳-۱ سوالات پایان نامه:

- آیا شباهت‌های خاصی میان فعل در زبان فارسی و فعل در زبان عربی وجود دارد؟
- اگر زبان آموز به شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود در هر دو زبان مذکور واقف باشد، آیا باعث کاهش اشتباهات و خطاهای زبان آموز عرب زبان می‌شود؟

۴-۱ فرضیه‌های پایان نامه:

- میان فعل در زبان عربی و فارسی شباهت‌های خاص فراوانی وجود دارد.
- اگر زبان آموز عربی زبان به شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان زبان فارسی و عربی تسلط داشته باشد، اشتباهات وی در این حوزه (فعل) بسیار اندک خواهد بود.

۵-۱ اهداف پایان نامه:

از جمله اهداف این رساله می‌توان به پی‌بردن به وجوه تشابه و اختلاف فعل در زبان عربی و فارسی اشاره داشت.

و همچنین کمک به تسهیل آموزش زبان فارسی به عرب زبانان اشاره کرد.

۶-۱ روش تحقیق:

نگارنده از بین زبان‌آموزان عرب زبان دو گروه را انتخاب کرده است. گروه اول یا گروه «آزمایش» براساس فرضیه‌ی تجزیه و تحلیل مقابله‌ای (CAH) تعلیم دیده‌اند. و گروه دوّم یا گروه «کنترل» به طور آزاد تحت تعلیم قرار گرفته‌اند و نتیجه‌ی هر دو گروه در این رساله مورد مقایسه قرار گرفته است. و این مقایسه انجام گرفت دادم که آیا آموزش فعل براساس نظریه‌ی فوق‌الذکر تأثیری در یادگیری زبان آموزان عرب زبان داشته است یا خیر؟

۷-۱ تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی:

- فعل: واژه‌ای است که کاری یا حالتی را در زمان گذشته یا حال یا آینده می‌رساند.
- فعل ربطی: به فعلی اطلاق می‌شود که رابطه‌ای اسنادی بین فاعل (مسندالیه) (= مبتدا) و مسند (= خبر) پدید آورد.
- فعل کمکی: به فعلی گفته می‌شود که اولاً فعل بنیادی جمله نیست و هیچ متممی نمی‌گیرد و در نتیجه نقشی در تعیین ساخت بنیادین جمله ندارد و ثانیاً در غالب موارد معنای اصلی خود را از دست داده است و فقط برای زمان‌ها و نمودها، وجوه و جهت‌ها در جمله به بکار گرفته می‌شود.
- فعل وجهی: به فعلی اطلاق می‌شود که قبل از افعال دیگر به کار می‌رود و نظر گوینده را نسبت به فعلی که بعد از آنها می‌آید نشان می‌دهند.
- فرضیه‌ی تجزیه و تحلیل مقابله‌ای (CAH): مطابق این فرضیه «شباهت بین زبان اوّل و دوّم باعث سهولت یادگیری و اختلاف بین آنها موجب مشکلات یادگیری می‌شود».
- معیار انحراف واریانس (S): حاصل ریشه‌ی قسمت مجموع مربع تفاوت نمره از میانگین بر تعداد نفرهای آزمون تفریق یک نفر می‌باشد،

$$S = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{N-1}}$$

۱- x: نمره آزمون، x: میانگین، N = تعداد نفرهای آزمون.

۸-۱ واژه‌های کلیدی:

جمله، فعل، فعل کمکی، فعل وجهی، فعل ربطی، جمله اسنادی، جمله فعلی، زمان، متعدی، لازم، تجزیه، تحلیل، مقابله‌ای.

۹-۱ محدودیت‌های پایان‌نامه:

- پی‌بردن به وجوه اشتراک و اختلاف دو زبان، احیاناً تأثیری در امر آموزش ندارد، چراکه وجود اشتراک، ترجمه‌ی تحت‌اللفظی از آن به زبان دیگر غیرممکن است.
- فرصت آموزش مطالب به کارآموزان بسیار اندک بود، من حیث المجموع نگارنده رساله حوالی سه روز در شهر قزوین بیتوته کرده و در طول هر روز حدود چهار ساعت در گروه‌های آموزشی مرتبط با تحقیق حضور می‌یافت.
- تفاوت شیوه‌ی تدریس این پژوهش‌گر و مربیان مرکز آموزش زبان در قزوین، باعث ایجاد نوع ابهام در روند یادگیری زبان‌آموزان شده بود.
- فرصتی که در اختیار این زبان‌آموزان جهت تمرین داده شده ۴ هفته بود، ولیکن برخی از زبان‌آموزان بر پایه‌ی روش اینجانب تمرین و ممارست کردند و برخی دیگر احتمالاً از فرصت داده شده تخطی نمودند.
- در حین انجام آزمون مذکور احتمالاً عوامل غیر زبانی بسیاری چون انگیزه‌ی زبان‌آموز، شرایط روحی وی، سن و سال و ... بر آن و نتیجه‌ی آزمون تأثیرگذار بوده است.

۲-۱ روش‌شناسی

۱-۲ نمونه و روش نمونه‌گیری

در این بخش از رساله، تلاش بر آن است که ۱۸ زبان‌آموز عرب زبان مقطع پایه مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین، مورد بررسی قرار گیرند. دلیل انتخاب زبان‌آموزان مقطع پایه این است که این افراد تأثیر خاص از آموزش‌های درسی دیگر نگرفته‌اند.

برای اینکه آن گروه از لحاظ فرهنگی (مخصوصاً لهجه عامیانه‌ای به هم نزدیک باشند، از کشور سوریه و لبنان انتخاب شده‌اند، اما از لحاظ سنی همه آنها نوجوانان و جوانان بین (۱۶-۲۸) بودند، و از جهت تحصیلی نیز ۱۵ نفر دیپلم و ۳ نفر لیسانس انتخاب شده‌اند.

در جدول زیر اطلاعات تفصیلی همه زبان‌آموزان هر دو گروه آورده شده‌اند.

گروه دوم «کنترل»					گروه اول «آزمون»				
سطح تحصیل	سن	جنسیت	تابعیت	دانشجو	سطح تحصیل	سن	جنسیت	تابعیت	دانشجو
لیسانس	۲۴	پسر	لبنان	۱	دیپلم	۱۸	دختر	لبنان	۱
دیپلم	۱۸	پسر	سوریه	۲	دیپلم	۱۷	دختر	لبنان	۲
لیسانس	۲۴	دختر	سوریه	۳	دیپلم	۱۹	پسر	لبنان	۳
دیپلم	۲۲	پسر	لبنان	۴	دیپلم	۱۹	دختر	لبنان	۴
دیپلم	۱۶	دختر	لبنان	۵	دیپلم	۲۰	پسر	لبنان	۵
دیپلم	۱۹	پسر	سوریه	۶	لیسانس	۲۸	پسر	سوریه	۶
دیپلم	۲۰	پسر	لبنان	۷	دیپلم	۲۰	پسر	سوریه	۷
دیپلم	۲۰	پسر	سوریه	۸	دیپلم	۲۴	پسر	لبنان	۸
دیپلم	۲۰	دختر	لبنان	۹	دیپلم	۲۰	پسر	لبنان	۹

جدول ۱- اطلاعات دربارهٔ زبان‌آموزان گروه آزمون و کنترل

۲-۲-۱ ابزار اندازه‌گیری و نحوه اجرا:

زبان آموزشی که در این آزمون شرکت کردند، به دو گروه، که هر گروه متشکل از نه نفر است و به طور تصادفی برگزیده شده‌اند، تقسیم می‌شوند. برای گروه اول (آزمون)، فعل زبان فارسی با روش «تجزیه و تحلیل مقابله‌ای» (یعنی باتوجه به تفاوت هر دو زبان عربی و فارسی) که در فصل سوم این پایان نامه بررسی خواهد شد، تعلیم داده شده‌اند، اما گروه دوم (کنترل) فعل زبان فارسی به صورت سنتی یعنی بدون توجه به وجوه اشتراک و تفاوت بین هر دو زبان (در این حوزه) مورد آموزش قرار گرفته‌اند، در ادامه چهار هفته به آنها فرصتی جهت ممارست داده شد، و بعد از آن، آزمون شامل

مطالبی که در فصل سوّم ذکر شده بوده به عمل آمد، سپس میانگین انحراف معیار (واریانس) نمره‌های هر گروه مورد محاسبه واقع شد. علاوه بر این، خطاهای زبان آموزان نیز بر پایه نظریه‌ی «تحلیل خطا» مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۲-۳ روش تحلیل داده‌ها:

برای نمره‌های دو گروه، میانگین و واریانس محاسبه شد، تا متوجه شویم که کدام گروه موفق‌تر بوده‌اند و سعی بر پیش‌بینی خطاهای زبان آموزان کردیم.

۱-۲-۴ طرح پژوهش:

در فصل اوّل رساله، کلیات و در فصل دوّم، پیشینه مطالعات مربوط به این موضوع بیان شده است، در فصل سوّم نیز فرضیه‌ی تجزیه و تحلیل مقابله‌ای معرفی گردید و سپس فعل در زبان فارسی و عربی بر پایه‌ی این فرضیه مورد بحث قرار گرفته است، در فصل چهارم داده‌های پایان نامه‌ی حاضر مورد تحلیل قرار گرفته و در فصل پنجم نیز نتیجه‌ی رساله و پیشنهادات مطرح گردیده است.

فصل دوّم

پیشینه مطالعات

۲-۱ مقدمه

شایان ذکر است، نگارنده این رساله به کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالاتی که موضوع آنها حول محور دستور زبان فارسی و عربی بود، به ویژه «فعل»؛ مراجعه نموده‌است و سعی بر این بوده که عنایت ویژه‌ای به مراجع معاصر نسبت به منابع و مراجع سنتی باشد و علت آن این است که منابع معاصر با زبان امروزی ارتباط بیشتری دارد و برخی این منابع متناسب با رویکردهای آموزشی ارائه شده است. در این رساله از مراجع فارسی با موضوع (آموزشی، دستوری) و مصادر عربی با موضوع (فقهی، دستوری، زبان‌شناسی) و منابع انگلیسی (آموزشی) استفاده شده است. همچنین شایان ذکر است که پیشینه تحقیق در این زمینه (مقایسه فعل در زبان عربی و فارسی) منحصر به کتابی «برابره‌های دستوری عربی و فارسی می‌باشد، صرف و نحو» و پایان‌نامه عنوان «الفعل بین الفارسیة و العربیة» می‌باشد که با روشی توصیفی به این موضوع و موضوع‌های دیگر پرداخته است، اما نگارنده در رساله حاضر فعل را در زبان فارسی و عربی از دیدگاه آموزشی بررسی کرده و آن را تجزیه و تحلیل نموده است.

و در ذیل اشاره‌ای به مهمترین پیشینه مطالعات شده است:

۲-۲ پیشینه مطالعاتی که بر اساس فرضیه‌های تجزیه و تحلیل مقابله‌ای و بررسی خطا بررسی شده

است:

- پریخانی (۱۳۸۲) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «بررسی خطاهای نوشتاری دانش‌آموزان سطح متوسط آذری زبان در یادگیری زبان فارسی» زبان فارسی در گروهی از فارسی‌آموزان آذری زبان را در سطح متوسط مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده و خطاهای

نوشتاری آن‌ها را بررسی و توصیف کرده است. نگارنده در این تحقیق خطاهای نوشتاری ۸۰ تن از فارسی آموزان را از میان ۸۰ انشاء جمع‌آوری کرده و مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است.

خطاهای زبان آموزان در سه حوزه زبان یعنی حوزه ساختواژی، نحوی و واژگانی - معنایی، مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در این تحقیق مشکلات افراد مورد تحقیق و علل و عوامل به وجود آورنده خطا مشخص شده است. خطاهای نحوی در این پژوهش بیشترین بسامد را داشته‌اند.

- ستاری گلباغی (۱۳۸۰) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «**تحلیل خطاهای واژگانی کد زبانان در یادگیری و کاربرد زبان فارسی**» به تجزیه و تحلیل خطاهای واژگانی حدود ۹۰ نفر از دانش آموزان کرد زبان پایه‌های اول، دوم و سوم دبستان در یکی از روستاهای جنوب شهرستان پرداخته است.

روش انجام تحقیق توصیفی بوده و داده‌های تحقیق از طریق ضبط گفتار زبان آموزان بر روی نوار کاست و انجام مصاحبه جمع‌آوری شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها انواع و تعداد خطاهایی را که زبان آموزان مرتکب شده‌اند مشخص کرده است که عبارتند از: قیاس‌های غلط، بسط بیش از حد، ساده‌سازی، تقریب، ابداع، درازگویی، ترجمه لفظی و کدآمیزی محاوره‌ای. در این پژوهش نشان داده شده که پربسامدترین خطاها مربوط به رجوع مستقیم به زبان مادری است. در این تحقیق تعداد خطاها برای پایه اول ۱۰۹، برای پایه دوم ۷۱ و برای پایه سوم ۴۲ مورد بوده است.

- احمدیان (۱۳۸۳) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «**بررسی خطاهای نحوی کرد زبانان در یادگیری و کاربرد زبان فارسی**» نشان می‌دهد که زبان آموزان کرد زبان در همه حوزه‌های ساختواژی، نحوی و واژگانی، معنایی مرتکب خطا شده‌اند. اما در حوزه نحوی تعداد، بسامد و در صد خطاهایشان بیشتر است. به طور مثال بیشترین خطا مربوط به کاربرد جزء فعلی نامناسب و کمترین نوع خطا مربوط به مقوله شخصی در افعال بوده است. در این تحقیق، تداخل زبان مادری یکی از منابع اصلی خطاهای زبانی محسوب شده است. با این حال، خطاهای بسیاری نیز از تداخل متقابل واحدها در درون زبانی مقصد و راهبردهای یادگیری زبان آموز ناشی شده است. چیزی کمتر از یک سوم خطاهای

زبان آموزان، خطاهای درون زبان و حدود دو سوّم خطاهای بین زبانی بوده‌اند و بخشی هم به عنوان خطاهای ناشی از راهبردهای یادگیری ذکر شده است.

- واثق الهام (۱۳۸۷) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «بررسی خطاهای آوایی عربی زبان عراقی در کاربرد و یادگیری زبان فارسی» به بررسی عوامل خطاهای آوایی عرب زبان مقطع ابتدایی در یادگیری و کاربرد زبان فارسی و همچنین آسان کردن یادگیری و کاربرد زبان فارسی بوده است. داده‌های این تحقیق از طریق ضبط گفتار توسط دستگاه MP۳ player و مشاهده مستقیم جمع‌آوری شده‌اند، جامعه آماری این پژوهش را ۲۹ نفر از دانش‌آموزان عرب زبان مقطع ابتدایی مدرسه‌ای در «دولت‌آباد شهر ری» از توابع استان تهران تشکیل می‌دهند، یافته‌های این تحقیق، انواع و تعداد خطاهایی که زبان آموزان مرتکب شده‌اند با تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص گردیده است که این خطاها عبارتند از: ۱- خطاهای ناشی از انتقال بین زبانی که بسامدترین خطا در این پژوهش می‌باشد. درصد این خطا ۹۷/۵ درصد کل خطاها می‌باشد ۲- خطاهای ناشی از انتقال درون زبانی که ۱/۹ درصد از کل خطاها را شامل می‌شود ۳- خطاهای ناشی از مواد آموزشی که ۰/۶ درصد کل خطاها را شامل می‌شود که کم بسامدترین خطا می‌باشد.

در ضمن پایه اول و پنجم ابتدایی پایین‌ترین درصد خطا را داشتند که یکی از علل مهم آن فارسی زبان بودن معلمشان بود.

- مهدی‌زاده (۱۳۸۶) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «تحلیل خطاهای گفتاری زبان آموزان کرد زبان ایلامی شهرستان شیروان چرداول در یادگیری و کاربرد زبان فارسی» به عوامل خطاهای گفتاری کرد زبانان پایه‌های چهارم و پنجم دبستان در یادگیری و کاربرد زبان فارسی و همچنین آسان کردن فرایند یادگیری و کاربرد زبان فارسی پرداخته است.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که هرچه زبان آموز بر زبان فارسی مسلط می‌شود از تعداد خطاهای وی کاسته می‌شود. برای دانش‌آموزان کرد زبان خطاهای ناشی از انتقال بین زبانی از مواد آموزشی، راهبردهای ارتباطی و انتقال بین زبانی از مواد آموزشی، راهبردهای ارتباطی و انتقال بین

زبانی از مواد آموزشی، راهبردهای ارتباطی و انتقال درونی زبانی در یادگیری و کاربرد زبان فارسی مؤثرتر و مهم‌تر است.

- مرادخانی (۱۳۸۶) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی خطاهای آوایی فارسی آموزان ترک زبان هنگام سخن گفتن به زبان فارسی از دیدگاه آواشناسی آکوستیک» به عوامل خطاهای آوایی فارسی زبان‌آموزان ترک زبان هنگام گفتگو به زبان فارسی پرداخته است، و هدف وی کمک به بهبود فرایند یادگیری زبان فارسی می‌باشد.

جامعه آماری این پژوهش شش نفر از دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی می‌باشد. گردآوری داده‌ها از طریق ضبط گفتار بوده و تجزیه و تحلیل داده‌ها، مشخص شد که همه خطاهای آوایی این پژوهش ناشی از انتقال زبان مادری در زبان مقصد می‌باشد.

۲-۳ پیشینه مطالعاتی که به طور کلی درباره ساختمان فعل زبان فارسی یا عربی بوده است:

- مصطفوی (۱۳۷۷) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «بررسی ساخت گروه فعلی و وابسته‌های آن در انگلیسی و معادل آن در فارسی» ساخت گروه فعلی دو زبان فارسی و انگلیسی را از نظر نوع متمم‌های آن بررسی نموده است، متمم‌های گروه فعلی آن دسته از عناصر در گروه فعلی هستند که حضور آنها برای تکمیل شدن ساخت گروه الزامی است و با حذف آنها در گروه فعلی جمله‌های نادرستی تولید می‌شوند متمم‌های گروه فعلی را نوع فعل ملزم می‌نامید، این متمم‌ها می‌توانند از گروه‌های اسمی، حرف اضافه‌ای، قید و صفتی باشد که نقش‌های مختلف در جمله کسب نمایند از جمله این نقش‌ها، مفعول مستقیم، مفعول غیر مستقیم، متمم قیدی، متمم نهاد، متمم مفعولی و متمم گزاره می‌باشد.

علاوه بر این در رساله فوق‌الذکر مشخص گردید که هر یک از ساختهای مذکور الزاماً در هر دو زبان مشابه نیست، به عنوان مثال در زبان فارسی مفعول غیرمستقیم در فعل متعدی دو مفعولی فقط به صورت گروه حرف اضافه‌ای می‌باشد، در حالیکه در زبان انگلیسی این مفعول غیر مستقیم بسته به اینکه در چه جایگاهی در گروه فعلی قرار بگیرد ساخت متفاوت خواهد داشت.

هدف اصل d از انجام این تحقیق تهیه و تدوین مجموعه‌ای بوده است که در کنار نتایج تحقیق‌های مکمل و مشابه بر روی دیگر ساختهای فارسی و انگلیسی بتواند مواد آموزشی برای رشته‌های ترجمه، آموزش و سایر رشته‌های مربوط به زبان مورد استفاده قرار گیرد.

- میردهقان و حسینی کارگر (۱۳۸۷) در مقاله‌ای تحت عنوان «آموزش نحو زبان به اردو زبانان» ساخت گروه فعلی و ویژگیهای اصلی فعلی (شخصی، متعدی و لازم، وجه و زمان) را بررسی نموده‌اند.

- معروف (۱۳۷۷) در پایان نامه تحت عنوان «الفعل بین الفارسیه و العربیه». کارشناسی ارشد ادبیات عرب به مقایسه توصیفی بین فعل در زبان عربی و زبان فارسی پرداخته است. این پژوهش در دو باب به صورت زیر به نگارش آمده است:

باب ۱- فصل ۱- خط الفبای فارسی، فصل ۲- زبانهای فارسی قدیم فصل ۳- تاریخ زبان عربی، فصل ۴- تعریف فعل و بعضی ویژگیهای فعل در زبان عربی و فارسی (زمان، مطابقت بین فعل و فاعل از لحاظ شمار و جنس (مذکر و مؤنث))، فصل ۵- اعراب در زبان عربی و انواع فعل در زبان عربی و فارسی، فصل ۶- زمان فعل ماضی (صورت و معادل) فصل ۷- زمان فعل مضارع (صورت و معادل)

باب ۲- فصل ۱- مقایسه ساخت فعل لازم و متعدی در هر دو زبان مذکور، فصل ۲- معلوم و مجهول در هر دو زبان مذکور، فصل ۳- أفعال رجاء و ناقصه، فصل ۴- افعال منحوتة و افعالی که تعریب شده، فصل ۵- اسم فعل، افعال دعا، فصل ۶- جمله و انواع جمله، فصل ۷- ساخت مصدر.

- طبیبیان (۱۳۸۷) در کتاب «برابره‌های دستوری در عربی و فارسی صرف و نحو» وی حوزه‌های (فعل ماضی، مضارع، آینده، امر، معلوم و مجهول) را در زبان عربی مورد بررسی قرار داده است و تلاش کرده معادل برخی از جوهری که در زبان عربی وجود دارد و بطور خیلی خلاصه در زبان فارسی بیابد، قسمت دوم این کتاب مربوط به صرف در دستور عربی است و علاوه بر این، این کتاب مراجع و مأخذ ندارد.

۲-۳ پیشینه مطالعاتی که به طور کلی درباره ساختمان فعل زبان فارسی یا عربی بوده است:

- ثمره (۱۳۷۲) نویسنده در این کتاب‌ها از زبان میانجی (انگلیسی) برای توضیح معنای مثال‌ها استفاده کرده است، اما در مورد فعل در کتاب مقدماتی (۱) به توضیح فعل حال اخباری سپس فعل امر و در کتاب مقدماتی (۲) به زمان‌های فعل دیگر پرداخته است.

- رسولی (۱۳۸۷) شناسه‌های فعل و زمان فعل به ترتیب خاص (ماضی ساده، حال اخباری، فعل امر، حال ناتمام، حال التزامی، آینده، گذشته نقلی، گذشته دور، گذشته ناتمام (ملموس)، گذشته التزامی و فعل مجهول، افعال معین را بررسی کرده است.

- آذرتاش آذرتوش، در کتاب «آموزش زبان عربی» فعل به روش دستور سنتی زبان عربی یعنی (ماضی، مضارع، آینده) علاوه بر این درباره شناسه‌های فعل در یک بخش خاص هم توضیح داده است.

فصل سوّم

مبانی نظری